

Kāp bova, tēp nebēbūs

Aš tonkē vèn pamēslējo: a baateis i pasauli kēta tuoki žmuoniū karta, kap atejuom mas – kara ē puokarē vākā?.. Tuoki karta, katra ont sava kailē panešē tēik skorda, varga, bada, ašaru, nekalta smertē, kraujē pralējēma, trēmtiū, lageriu ē vēsuokēs neteisībēs.

Ka, noejēs goltē, nežēnuojē: a rīta meta beatsēbosi savuo luovuo? A negoliesi kamē pamēškie nošauts... Aba gīvuoliū vaguonē nebēldiesi posplēkis i Sēbēra?

Mas, tēi tū laikū vākā, vēskou matiem ē ēšgēvenuom. Bet mūsa pagarba ož savi augesnēms žmuonēms, tievams, muokītuojems, mūsa muoralē – aukšta, aukštiausē. Je tievā pasakē žuodi – ontra karta nebreekiejē – bieguom klopēnēs. Spaudē pri darba – no pat mažēlelē kuožnos vāks toriejē sava pareigas, ē vēsus darbus dērbuom ne atsēvēipē, vo so meilē.

Vaikīstē ba vaikīstēs

Gēmiau tou čieso, ka jau bova trīs mienesē, kap prasēdiejē kars. Tievā pasakuojē, ka toška bova pasiovē ēš ēšskosta avēkailē – par kara anū nebova. Tēp pat ē moila – nieka nebova. Tou kara aš musintās beatmēno, jau anam bēngontēis.

Mūsa nomūs patē dēdēliojē truoba ožjiemē kareivē, katrēi važiava i pronta. Mas glaudiemuos mažuo vērtovīē. So momis – dar vēina šeima, katruos numūs bova štabs. Nomēškius ēšvarē – ēkēt, kor nuorēt. Kars – teisībēs neēiškuosi. Vo ē būtē negaliejē.

Aš liuobo ondēns viedrē sošlapintē dounas rēikelē ē biegtē i rinki truobuos. Kareivē mon ont tuos šlapiuos dounas ontbarstīs sokra. Jiediau, pērštus nolaižidama.

Rusu kareivē mīliejē vākus. Tū karēiviu mūsa budinkē bova šmuots. Goliejē anēi asluo, stuorā pasēdiejē šiaudū. Apsēkluojē so šinelēs. Pasēkeisdamē lioub ēšvažious i pērmojē lēnējē vajavuotē. Vo tēi, katrēi jau sava čiesa išbovē, – parvažious. Kartās – dēdēlē mažā. Vēinē būs sunkē sožeistē, lēguonēnie, kētē – omžēnā jaunē palaiduotē svetēmuo žemeliē.

Parvažious pu dvējū nedieliu ēš ognēis ē kraujē pragara joudē, kraujēs apskretē, nejiedē, nemēiguojē, otimis aptēkē. Anuos ejē šniūrās par galvas, par drabožius. No anū aptekuom ē mas vēsē.

Atsērada otū, blakiu, blosū, prūsuoķu. Žmuonis drabožius, patalīnē veliejē pelēnū šarmē. Glindu pēlnas drabožiu siulēs. Ēškaitins, prēpīlē pruosa karštū ongliū, ē tēp ēšdegins tas glindas. Braukont so pruso, anuos lioub traškies kap kepamē lašēnē.

Kareivems jiestē vērē tuokēs anū vērtovēs, katruos lioub apsēstuos pas žmuonis. No būs tuokiū čiesu, ka nedieliems nieks neprēstatīs maista.

Kareivē ejē i kūtēs – pjuovē gīvuolius... Neveiziejē ni veislēniu kiauliu, katruos neožēlgo toriejē paršioutēis. Siemē ēš mēigu grūdus – vērē ont „buržuikas“. Ēš sklepu bolvēs, batvinius – vēskou, kou rada. Vuogē par akis – ni vēina netēravuos. Aš anū nekaltēno: vēsē – jaunē vīrā, kētē – čīstā vākā, šešiuolēkēnē. Valgītē nuor kap vēlkā. Tas „buržuikas“ tēik prēkaitins, ka ausis raities no šelomuos. Parvažious ēš tuo pronta paršalē – nebžēnuos, kap beatsēltē. Medius jiemē ēš tēn, kamē bova apsēgīvenē. Je prētrūks, eis i mēška.

Ka kars pasēbēngē, Lietovuos kaimū žmuonis bova vēns ož kēta biednesnē. Tuokēi bovuom ē mas, vākā. Noplišē, nejiedē, ēšgondintē šaudīmu, gaisrū. Kiūtuojiem sosērētē truobuos kertelie. Rets kuoks sosieds batoriejē sieklā grūdū saujelē a kiucieli bolviu. Dalēnuos vēinē so kētās, kas kou bagaliejē. Džiaugies, ka lēka gīvē – nežova no kolku, nemērē ēš bada, no lēgū.

Puokaris ē muokīkla

Vakarās, temstont, vēsū kaimū žmuonis lioub so luovas dēvuonās ožsēdongstītē longus. Prasēdiejē klasiu kuova. Žova kaltē ē nekaltē. Nebova žēbala. Tievā ēšpjaustē batvēniou vēdorius, prēpīlē avētaukiu, ēstatē knata... Spinksulelē, kap katēna akēs, apšvēitē vargana truobelē.

Pri tuokiuos švēisuos bēngiau pradēnē muokīkla. Ka jau galiejē gautē žēbala, atsērada ē lēmpas. Tou lēmpas stēkla kuožna vakara reikiejē ēššloustītē – lioub prērūktē. Portpeliu nebova.

Kningas nešiaus, sosērēšusi i mamās koskelē. Vēsā gerā. Tiktās tuos rašala botelkelēs nikāp negaliejau ēspraustē. Nešiaus kēšenie. Par speigus, kol noeisio, liuob užšaltē ē lēda.

Vēsē vākā – so klompēs. Rets katras toriejē batus. Muokītuojē mums bova kap angelā, nožēngē ēš dongaus. Aš liuobo mēslītē, ka anēi īr ne žēmēs gīventuojē. Anēi gal ē valga, bat i ēšvietē neit. Nerēk. Jēgo anēi tēik daug vēskuo žēna – anēi švēntē. Par pamuokas – tuoki tīla, ka galiejē gērdietē, kap zvēmb praliekdamas mosēs. Cēgarietu nieks nežindē. Vēsū Troikēnū muokīkluo nekūrēna anū ni vēns vaikielis. Kū jau rokoutē aple mergelēs!..

Vēsas vākū pramuogas žēimuos čiesē – šliūkštiniētē. Ont ledū. Žēimas šaltas – speigā. Ont pelkiems ē ont prūdās – leds kap stēklos. So klompēs, so nagēniems dousemuos lēg pat temstont. Žondā rauduonē...Nesērguom. Vo, je kuoks ē apsērgs, ēštēkuom ba daktara.

Po žēimuos, ka nutērps snēigs, lauksem kap ēšganīma, komet tievā leis eitē basuoms. Pērms klausēms, ka sotēksi sosiedu vākus, liuob būs: „A tavi jau leid mama eitē basuoms?“ Pavīdiesi tam, katram jau leis. Tievā veiziejē, ka būtom ēšējēs pašals a nobēldiejusi perkūnējē.

„Kulkuoza“ čiesā

Kuo neēšvežē i Sēbēra, sovarē i „kulkuozus“. Atiemē paskotini arkli, karvē, padargus. Skaudontē šērdē vedē ēš kūtēs mīlietus, priveizietus gīvuolius.

Ēšdalējē kuožnā šeimā po 60 aru žēmēs. Ož darbadēinius metu galē vīrā parsēnešē oždarbi ont kopruos – kiaulē posmaiši grūdū. Tēik bova švakē, ka dounā keptē nederiejē.

Atsēmēno, vēina meta dēdēlē lējē. So dalgēs nebgaliejē ēbrēstē i dērva. Kombainu ni mēslēs nebova, nuors anēi ni tēik nebūtom nopjuovē. Tēp ē palēka „kulkuoza“ nenopjauts dēdēlis lauks kvēitiū. Paskou, po tū litū, staigē ožšāla. Sorakēna žemelē grouds. Ē tujaus pat ožsnēga. Nenotērpa par vēsa žēima. Tēp tēi kvēitē palēka ožkonservoutē. Vo pavasari, ka snēigs notērpa, tas kvēitiū lauks goliejē ont žēmēs sogoldīts pēlnuoms varpuoms grūdū.

Pasējiemē viedralius, vēsos kaims ejuom rinktē tū varpu so grūdās. Ne kaims – atējē muotrēškas, katruos gīvena ož mara kapieliu, pakalnie, ēš Pakalnēškiu.

Vēsos lauks košiejē no pasēlēnkosiu žmuoniū, katrēi rinka tas papilkiejosēs varpas. Ēš tū grūdū vēriem potras, kuošēs – jiediem, ka par zūbas varviejē. Rinkuom vākā mēškūs zoikē rūgštīnēs. Jiediem saujiems. Liuob atsēpjautē dontis. Bova tuoki biednīstē!.. Ož darba daug metu „kulkuozā“ netoriejē ēš kor muokietē. Vo dērbtē reikiejē kuožna dēina, neveizont pardērbtu valondū. Kuožnuos dēinuos jiedis – bolvelē, kroupā. Petlevuotu mēltu netoriejuom – rogēnē. Vēriem konkuolīnē. Dounelēs nebova. Vākā jiedēm pavasarēs lēipu pupmporus. Kēik prēgava ronkelēs. Anēi – vitaminā.

Jaunīstē ē meilē

Mas, mergātēs, sosēpažēnosēs so kuokio vaikelio, bējuojiem anam padoutē ronka, paveizietē i akis. Vo jau aple golēma i luova – apsauguok, Pondēivali!.. Ba šliūba – nikuokēs čiesās! Nelakstiem no vēina pri kēta. Je pērms sotēkts tēka, tas ē palēka vēsam omžiou.

Toriejē dēdēli klapata tēi būsēmē vīrā so mumis – reikiejē ēlgā jaukintēis kap laukēnēs stērnas. Ka par kontrībē ē prucē so bažnīcēs palaimēnēmo galiejē jau pajimtē ož ronkas, bova kap no debesū nolēpē. Tuoki no pamatū sokorta meilē abēdvēm posiems omžēna ē tiktās smertē ēškērama.

Ka laukiemuos vaikelē, siovuom platēs jopelēs. Poušiem baltuoms apkakleliems, nieriem apnarus so tamburkuoms. Kētas liuob soplēsoutē kvalduoms tou jopēlē, ka ana būtom kou platesnē. Ka tas negēmēs kūdēkielis būtom kou daugiau pakavuots no svetēmū akiū. Pri muotrēšku ginekuoluogēniu doru soeisem kap generuolā – dēdēlēs pēlvās. Bet anēi bova kavuojemē, kēik begalint.

Cēgarietu ni vēina nekūrēnuom, alaus a šnapšēs – mēslēs tuokiuos nebova. Gēmē mūsa vākolelē svēkē, nealergēškē. Vīniuojiem i lēnēnius vīstiklelius. Anus vērēnuom, pruosavuojuom, saulelie padžiuovē džiuvēnuom. Kvepiejē anēi viejo ē lauko. Ka bēški prakota, toriejē kuoki dontāti,

sotrīnē maitēnuom tou patio maisto, kū ē patis jiediem. Diel tuo anēi valgē vēskou – nieka nebruokiejē, kas auga Lietovuos žemeliē. Valgē žmuoniu maista.

Kāp, tazgaties, īr dabā?

Niekamē nebmatīsi pormankas važioujint so arklēs žēimuos čiesē. Nebrasi arkliū palēktū bulkieliu, katras liuob solestē korapkas. Ka ē tū korapku nebier.

Dēina nakti aspaltoutās kelēs šorou glaunēs mašēnas. Vēina ož kēta mitresnēs. Lek kap pardaužtuoms galvuoms. Atsēdor greitā vēn griuovie a ēpol ī štolpa. Kuožna dēina avarējēs, žūn kap par kāra. Alektra švēit dēina, nakti. Nebrēk pri žēbalēnēs lēmpas pamuokas dērbtē. Ē muokīklas piestē mažā kas beit – anus važinie mašēnuoms ē pu pamuoku parvež. Jied anēj „snikerius“, čipsus – vēsuokius brūdus, ī katrus duors žmuogos ē paveizietē negal. Eidamē gatviems anēi jau nebmata kaštanu ē suodnu žīdiejēma. Nebmata rodēni prikrētusiu rodū kaštanu a oužoula giliū. Ē katrou bevēizi – ronkuos tilipuons. Katrou so pēršto bespaudos – gali rokoutēis so vēso pasaulio.

Ka mas auguom, je kuoks drabužielis praplīša, tujau luopiem, adiem, ka mažiausē skīlēlē nebūtom matītēis.

Vo dabā?.. Nosēpērkē naujēs kelnēs, anas tujaus pat kap vanagā sodraska. Pērmiausē – tou vēita par kieliu narius. Tēn, kor šelumuos kap vuora rēk. Tēp ēš dornoma, raskažiaus prasēdraskē, posplēkēs rēitās ē par speigus šorou. Tatā tēp „sauga“ sava svēkata.

Tievū, muokītuojū nieks nebklauša. Darba bējē kap vel's krīžiaus. Muokītuos so sava biedna algelē anēms – tušti vēita.

Panelēs no kavalieriu neatsēlēikt nikamē. Cēgarietus trauk līgē, vadēnamuos „dūzgies“ nosēger, ē so anuoms gal dērbtē, kas tēk kou nuor. Ē šliūba nieks nebveiza. Gīven, gīven sosēdiejē metus, tris, apkīr – ēšsēskēr. Viel kuoki kamē apštink – viel gīven. Kēik tievū – tēik vakū, tēk muotēna ta pati.

Par nieštoma tuo negēmosē kūdēkelē po platiuoms jopeliems nieks nebkavuo. Apsēvēlka aptēmta trēkuotažēnē bliuska, aptēmtus šortus, vo pēlvs atsēkēsēs – čīstā plēks. Bombuo dā ē auskars tintaliou ēverts. Pacanā, pro šali eidamē, noveiz, nosijouk. Aš nesopronto: diekuo tas negēmēs vākulielis tor būtē noveiziets svetēmū? Ne meilēs, ne pagarbuos, vo pasēčīdējēma?.. Diekuo anou rēk ruodītē vēsam svietou, katras pats no tū noveiziejēmu pasēkavuotē negal? Šiuolaikēniū muotēnu tuoks pruots, ē nieks anuoms nieka patartē nepatars. Anuoms atruoda, ka, tēp apsēdariosēs, īr dēdēlē glaunēs.

Kēta Lietovuos nelaimē – tuos žanuotu muotrēšku pavardēs. No omžiu omžēnūju lietovēs, prējiemōsēs vīra pavardē, vēsomet galūnē bova -ienē. Kāp kalbuos institutā, aukštuomenē, pruotingē lituoanistā leid tuoki barbarizma?! Pruosenelēs ē senelēs, prēsēkielosēs ēš kapū, tēkrā sokeltom revolūcijē. No tēp negal. Čē – pati dēdēliausē čīderstva, kalbuos ēšjoukēms. Aš, senē mērusi, kapūs goliedama, jouksious, ka po 50 metu atsēras ontkapē so ožrašās: „Kielikē“, „Brazē“, „Plepē“, „Stončē“, „Sēlkē“, „Mauricē“ a kēta kuoki bezdžiuonēška pavardie. Onkuo tatā atejuom!..Tas vēskas – ēš dēdēlē raskažiaus, ēš nebžēnuojēma, kū mondriau beēsēdērbtē.

Žanīdamuos, atēidama ī vīra šēima, tuoki „puonē“ ožkarta ožded pažēmēnēma, tēp sokernuodama gēmēnies pavardē. Atsēneš bluoga karma vēsā gēmēnē – ne tēk sau, bet ē vākū vākams. Vīra tievams – spjūvis ī šēimuos lēzda – kētēp nepamēnavuosi. Tuokiū kernuojēmu Lietovuo no pat anuos sotvierēma nie bovē. Īr dā vēina kēta šēima, katra nekernuo pavardies, vo, ruodīdama meilē ē pagarba, anou prējem. Tuokiū jau ne prūdās

...Bēng jau ēšmērtē puokarē biednuoji karta. Tuoki daugiau šiuo žemeliē nebožgims. Šiuolaikēnēs tehnoluogējēs arklē zuovada šorou ī prišaki. Par posē omžiaus tēik vēskas pasēkeitē!..Tiktās ta vargšē MUORALĒ palēka kažkamē tēn, tūs mažūs kaimeliūs. Jau anou mas, ta konkēniū karta, bēngam nosēneštē ī kapeliūs...